

Шопіна Юлія Олегівна,

доцент кафедри кримінального права
та кримінології навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРАВОСУДДЯ УКРАЇНИ ЯК ОДИН ІЗ ЕТАПІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Основні завдання, принципи та напрямки цифровізації правосуддя зазначені в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» [1], Концепції галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції, інших органів та установ судової системи [2] та інших нормативно-правових актів.

Слід зауважити, що приписами статті 15-1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» встановлено, що в судах, Вищій кваліфікаційній комісії суддів, Вищій раді правосуддя, Державній судовій адміністрації, їх органах і підрозділах функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (далі – ЄСІТС) [1].

Запропонована концепцією модель побудови ЄСІТС передбачає функціонування підсистеми «Електронний суд» та має надати можливість здійснювати дистанційну комунікацію між судом і учасниками судового процесу шляхом обміну процесуальними документами в електронній формі та використання відеоконференцз'язку, що в свою чергу має значно полегшити процес взаємодії всіх учасників судового розгляду, в т. ч. і зі сторони суду [3].

За підтримки Програми розвитку ООН в Україні підсистему «Електронний суд» було адаптовано під мобільні пристрої, тобто впроваджено мобільний застосунок «ЄСуд», який надає змогу зробити судову сферу більш ефективною та прозорою, а також мінімізувати корупційні ризики.

Зазначену електронну систему розробляє Міністерство цифрової трансформації спільно з Вищою радою правосуддя, Комітетом Верховної Ради з питань правової політики та Державною судовою адміністрацією за підтримки USAID проекту ЄС Право-Justice та консалтингової компанії CIVITTA [4].

06.06.2024 Верховною Радою України було ратифіковано угоду щодо Ukraine Facility Plan.

Так, згідно з Ukraine Facility Plan, нові зміни мають бути впроваджені до кінця 2027 року. Показниками результату мають стати:

- прискорення судових процедур та скорочення часу розгляду справ;
- підвищення рівня ефективності здійснення правосуддя;

- забезпечення прозорості роботи судів та спрощення доступу до правосуддя;
- забезпечення професійного розвитку суддів через онлайн-інструменти;
- забезпечення обміну даними всередині країни та з міжнародними, закордонними базами даних;
- підвищення довіри суспільства до судової влади.

І врешті – прогрес на шляху до членства України в Європейському Союзі [5].

Необхідно зазначити, що електронне правосуддя є комплексним поняттям, що охоплює сукупність заходів з управління, надання, посилення чи моніторингу послуг у галузі правосуддя за допомогою цифрових технологій. Цифрове чи електронне правосуддя обумовлює діяльність відповідних інститутів: судів, державних органів виконавчої гілки влади, правозахисних установ, окремих суб'єктів, що здійснюють правозахисну діяльність, організацій громадянського суспільства, серед яких важливими суб'єктами є користувачі, постачальники технологій [6, с. 9].

У свою чергу, ООН акцентує увагу на важливості стійкості та сумісності систем цифрового правосуддя, захисті даних, приватності, захисті верховенства права, забезпеченні доступності та інклюзивності, прозорості у формуванні фінансування та витрат на цифровізацію судових систем, запровадженні показників якості правосуддя замість показників ефективності [7, с. 7].

Для України цифровізація правосуддя та імплементація стандартів ЄС у цій сфері є дієвим інструментом для подолання викликів, спричинених військовою агресією росії, особливо тих, що виникли після повномасштабного вторгнення. Зокрема, в умовах постійної загрози безпеці від бомбардування чи потенційної можливості захоплення та окупації територій України, виникає необхідність збереження нерозглянутих справ, архівів судів. Вивезення розглянутих та нерозглянутих справ ускладнюється в організаційному та економічному контексті, виникає складність до їх доступу, що створює перешкоди для своєчасного та всебічного розгляду низки справ. Питання може бути тимчасово вирішено шляхом сканування документів, що актуалізує проблему подвійного документообігу. Крім того, тривалі повітряні тривоги, що мають місце, особливо в східних регіонах країни, є причиною неможливості проведення судових розглядів протягом тривалих строків, що негативно впливає на досягнення мети та виконання завдань судочинства. Для таких критичних випадків цифровізація правосуддя може забезпечити безперервність роботи судів, постійний доступ до необхідних документів з урахуванням безпеки їх зберігання та використання в контексті захисту приватності [8; 9].

Цифровізація правосуддя в контексті глобальних цілей сталого розвитку відіграє важливу інституційну роль, яка насамперед полягає у створенні технологічної основи для утвердження верховенства права у цифровому середовищі, забезпечення реалізації права на доступ до правосуддя, впровадження інновацій, запровадження єдиних цифрових стандартів транскордонної взаємодії.

Отже, цифровізація правосуддя є важливим кроком на шляху до євроінтеграції, який надає змогу покращити та полегшити доступ безпосередньо до правосуддя, а також підвищити прозорість, ефективність, результативність роботи судів та зменшити витрати на їх адміністрування, що беззаперечно важливо у воєнний час.

Список бібліографічних посилань

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-19// Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

2. Концепція галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції, інших органів та установ судової системи. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/concept.pdf>.

3. Найченко А. М. Цифровізація правосуддя як один із етапів реформування судової системи в Україні. *Актуальні питання у сучасній науці*. № 10 (28) 2024. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/15501/15572>.

4. Цифровізація правосуддя та розвиток ЄСІТС – пріоритетні напрями. *Судова влада України*. URL: <https://court.gov.ua/press/general/1619073/IX>.

5. Юридична Газета online URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/cifrovizaciya-sudochinstva-klyuchovi-zavdannya.html>.

6. Digital transformation to close the justice gap. *United Nations Development Programme*, 2022. URL: <https://www.undp.org/rolhr/justice/digitalization-and-e-justice>).

7. Digital Strategy 2022-2025. *United Nations Development Programme*, 2022. URL: <https://digitalstrategy.undp.org/documents/Digital-Strategy-2022-2025-Interactive.pdf>.

8. Синегубов О., Бортнік О., Черненко О. Стратегічні цілі та принципи цифровізації правосуддя в ЄС в контексті євроінтеграційних викликів для України. *Юридичний вісник*, 2024/5. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v5_2024/23.pdf.

9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джузі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.